

Introducció

Format en la tradició del Noucentisme, Josep Maria Subirachs (Barcelona, 1927-2014) es distancià ben aviat d'aquell punt de partença per anar definint el seu propi llenguatge. La influència de les avantguardes internacionals, que va descobrir amb vint-i-quatre anys en el seu primer viatge a París, becat per l'Institut Francès de Barcelona, el portà a emprendre un camí estètic que derivà cap a un expressionisme personal, desenvolupat a partir del 1953 i, sobretot, durant la seva estada a Bèlgica (1954-1956).

Cap a finals dels anys cinquanta, les figures distorsionades i expressives es van anar despullant d'anècdota per traspasar, gairebé de manera imperceptible, la frontera de la figuració a l'abstracció. Els descobriments plàstics i els recursos formals i conceptuals dotaren l'obra de Subirachs d'una densitat nova, i el convertiren en pioner d'una autèntica iconoclàstia que l'allunyà de l'estatuària tradicional.

Aquesta exposició aborda, per primera vegada, el 'salt endavant' que va dur a terme l'obra de Subirachs vers les tendències avantguardistes occidentals fins a elaborar una gramàtica visual pròpia i perenne, tot esdevenint, en aquest afany renovador, un referent internacional de l'escultura catalana de postguerra.

Expressionisme

A partir del 1953 Subirachs trencà radicalment amb el classicisme essencial mediterrani, una línia en la qual s'havia limitat a emmirallar-se en els seus predecessors noucentistes i, amb ànsies de bastir la seva pròpia personalitat artística, va seguir per camins nous dominats per formes més hieràtiques. L'expressionisme de Subirachs, més formal que conceptual, emergia en figures

distorsionades, en la desconstrucció de cossos angulosos i, sobretot, en el tractament de les superfícies rugoses, solcades per estries, amb estigmes i empremtes fossilitzades per evocar el pas del temps.

Abstracció

Progressivament, les creacions de Subirachs es van anar distanciant dels vestigis figuratius i l'expressionisme derivà cap a l'abstracció. En la primera fase d'aquesta etapa va passar d'unes formes naturalistes i turgents, a unes d'altres en què es fonien aspectes físics i imaginaris. Són obres que recorden la vocació arquitectònica de l'artista.

Amb la introducció d'empremtes i de textures noves en els materials, els valors tècnics i expressius assolien una significació pròpia i una vitalitat plàstica eloqüent.

En aquesta mateixa etapa van sorgir amb llum pròpia un conjunt de peces connectades amb la riquesa morfològica de les helicoidals gaudinianes.

El ferro

La ruptura amb tota referència a la figuració es va fer encara més evident amb la utilització predominant del ferro, en formes fonamentalment lineals i diversitat de ritmes, amb un sentit aeri i, alhora, agressiu i feridor. L'espai va substituir el volum com a resultat d'un procés cap a un estil cada vegada més depurat. En les peces de ferro, Subirachs adoptà una esquematització formal similar a la de les figures expressionistes i a la de les primeres formes abstractes, però en aquestes peces la matèria es reduïa a la mínima expressió.

Penetracions i tensions

En plena experimentació amb el llenguatge abstracte, Subirachs inicià la sèrie que el crític d'art José Corredor-Matheos anomenà de "les penetracions i les tensions", amb falques i tascons encaixats, i tirants i cargols de ferro com a elements plàstics més habituals. Són peces caracteritzades per la conjunció de dos o més elements, de materials diferents, que s'uneixen o entren en conflicte en penetrar l'un en l'altre.

Els diversos materials són mostrats ressaltant-ne els valors propis i tractats de manera natural: trencament, erosió, oxidació. Amb els assemblatges polimatèrics i la utilització directa dels elements naturals s'introduí el color, el propi de cada material, que va contribuir a crear una imatge nova de l'art de Subirachs.

Obra en espais de domini públic

L'obra pública és la que va donar a Josep Maria Subirachs la possibilitat de treballar a escala monumental i no limitar-se a l'obra destinada al col·leccionisme privat, generalment de dimensions limitades. Les seves creacions més significatives van lligades a l'arquitectura i a l'urbanisme.

L'any 1957, *Forma 212* va ser la primera escultura abstracta que s'instal·lava a la via pública a la ciutat de Barcelona i també a Catalunya. Però l'obra que veritablement causà un impacte històric en l'opinió pública va ser *Evocació marinera*, inaugurada el 1960 al barri de la Barceloneta.

A partir d'aleshores, Subirachs va anar deixant la seva empremta en nombrosos espais col·lectius arreu del territori: carrers, façanes i interiors d'edificis civils i religiosos, botigues i jardins. Sens dubte, l'obra monumental és la que li valgué el coneixement i el reconeixement del públic.